

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 10 januari 2006 *

I mål C-402/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställdes av Vestre Landsret (Danmark), genom beslut av den 26 september 2003 som inkom till domstolen den 29 september 2003, i målet

Skov Æg

mot

Bilka Lavprisvarehus A/S

och

Bilka Lavprisvarehus A/S

mot

Jette Mikkelsen,

Michael Due Nielsen,

* Rättegångsspråk: danska.

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann (referent), C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Schiemann och J. Makarczyk samt domarna C. Gulmann, J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Küris, E. Juhász och G. Arestis,

generaladvokat: L.A. Geelhoed,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 17 november 2004,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Skov Æg, genom G. Lett och U. Christrup, advokater,
- Bilka Lavprisvarehus A/S, genom J. Rostock-Jensen, advokat,
- Jette Mikkelsen och Michael Due Nielsen, genom J. Andersen, advokat,
- Danmarks regering, genom J. Molde, i egenskap av ombud, biträdd av P. Biering, advokat,

- Spaniens regering, genom L. Fraguas Gadea och E. Braquehais Conesa, båda i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom N.B. Rasmussen och G. Valero Jordana, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 20 januari 2005 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239) (nedan kallat direktivet).

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Jette Mikkelsen och Michael Due Nielsen (nedan kallade de skadelidande) och å andra sidan Bilka Lavprisvarerhus A/S (nedan kallat Bilka) samt mellan Bilka och Skov Æg (nedan kallat Skov). Tvisten gäller ersättning för den skada de skadelidande lidit sedan de ätit ägg som saluförts av Bilka och producerats av Skov.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 Såsom framgår av första skälet antogs direktivet då "[m]edlemsstaternas rättsregler om tillverkarens ansvar för skada orsakad av en defekt i hans produkter måste närmas till varandra eftersom nuvarande skillnader kan snedvrída konkurrensförhållandena och påverka varuflödet inom den gemensamma marknaden samt leda till olika grader av skydd av konsumenterna mot skada på deras hälsa eller egendom orsakad av en produkt med säkerhetsbrister".

4 Det ansvarssystem som införs genom direktivet grundas enligt andra skälet på konstaterandet att "[e]tt strikt ansvar för tillverkaren är det enda sättet att uppnå en fullgod lösning av det problem som kännetecknar nutidens fortlöpande tekniska utveckling och som består i en rättvis fördelning av de risker som den moderna tekniska produktionen medför".

5 I artikel 1 i direktivet föreskrivs följande:

"Tillverkaren skall vara ansvarig för skador som orsakas av en defekt i hans produkt."

6 Artikel 3 i direktivet har följande lydelse:

"1. Med tillverkare avses den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den.

2. Utan att tillverkarens ansvar berörs skall den som för försäljning, uthyrning, leasing eller annan form av distribution inom ramen för sin näringsverksamhet importerar en produkt till gemenskapen betraktas som tillverkare i detta direktivs mening och skall vara ansvarig som en tillverkare.

3. När tillverkaren av produkten inte kan identifieras skall varje leverantör av produkten betraktas som tillverkare av den om han inte inom skälig tid meddelar den skadelidande vem tillverkaren eller den person som levererat produkten till honom är. Detsamma skall gälla för en importerad produkt, även om tillverkarens namn är angivet, om den i punkt 2 nämnda importörens identitet inte framgår av produkten.”

7 För att göra tillverkarens ansvar gällande föreskrivs i artikel 4 i direktivet att "[d]en skadelidande måste kunna bevisa skadan, defekten och orsakssambandet mellan defekten och skadan". I artikel 7 räknas de situationer upp där tillverkaren inte skall vara ansvarig. Bland dessa nämns bland annat de fall då tillverkaren inte satt produkten i omlopp, defekten inte förelåg när produkten sattes i omlopp, produkten inte framställts för distribution, defekten beror på att produkten måste överensstämma med tvingande föreskrifter utfärdade av offentliga myndigheter, eller då det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då produkten sattes i omlopp inte var sådant att det var möjligt att upptäcka defekten.

8 Vad gäller förhållandet mellan det ansvarssystem som inrättas genom direktivet och nationella skadeståndsbestämmelser föreskrivs följande i artikel 13 i direktivet:

”Detta direktiv inverkar inte på sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsreglerna om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden eller enligt ett särskilt ansvarssystem som gäller när direktivet anmäls.”

Den nationella lagstiftningen

- 9 Det framgår av de förklaringar som den danska regeringen gett att innan direktivet antogs reglerades skadeståndsansvaret i Danmark för produkter med säkerhetsbrister i rättspraxis. Detta gällde såväl tillverkarens som leverantörens ansvar. Enligt rättspraxis bedömdes skadeståndsansvaret för produkter med säkerhetsbrister först på grundval av allmänna civilrättsliga regler för skadestånd, vilka grundas på culpabegreppet. Utvecklingen av rättspraxis ledde emellertid till att tillverkaren, i vissa fall, ansågs ha ett strikt ansvar. Leverantören svarar för det ansvar som åligger de ekonomiska aktörerna i tidigare led i produktions- och distributionskedjan.
- 10 Direktivet införlivades i Danmark genom lag nr 371 av den 7 juni 1989 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, ändrad genom lag nr 1041 av den 28 november 2000 (nedan kallad lag nr 371). Den danska regeringen har påpekat att det i lagen fastställs att tillverkaren är ansvarig för produkter med säkerhetsbrister i enlighet med det system som förskrivs i direktivet. Vidare fastslås den befintliga bestämmelse som utvecklats i rättspraxis att leverantören svarar för det ansvar som åligger de ekonomiska aktörerna som successivt deltagit i tidigare led. Tidigare bestämmelser i rättspraxis äger för övrigt fortfarande tillämpning.
- 11 I 4 § i lag nr 371 definieras tillverkare och leverantör enligt följande:

”Såsom tillverkare anses den som framställer en slutprodukt, en komponent eller en råvara, den som framställer eller samlar in en naturprodukt samt den som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den.

2. Som tillverkare anses även den som för försäljning, uthyrning, leasing eller annan form av distribution inom ramen för sin näringsverksamhet importerar en produkt till gemenskapen.

3. Som leverantör anses den som i sin näringsverksamhet sätter en produkt i omlopp utan att anses som tillverkare.

...”

- 12 I 6 § i samma lag fastslås principen om tillverkarens skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister. 10 § i lagen har följande lydelse:

”Den som är leverantör bär skadeståndsansvaret för produkter med säkerhetsbrister omedelbart gentemot skadelidande och senare leverantörer i distributionskedjan.”

- 13 Den som i egenskap av leverantör har utgivit ersättning till den skadelidande för skador som orsakats av en produkt med säkerhetsbrist träder enligt 11 § tredje stycket i lag nr 371 i den skadelidandes ställe vad gäller krav mot tidigare led i produktions- och distributionskedjan.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 14 Sedan Jette Mikkelsen och Michael Due Nielsen ätit ägg inköpta i en affär tillhörande Bilka (som i sin tur inhandlat äggen hos tillverkaren Skov) insjuknade de i salmonella.

15 De skadelidande stämde leverantören Bilka som i sin tur riktade anspråk mot tillverkaren Skov.

16 I dom av den 22 januari 2002 fann Aalborg Byret att äggen var defekta, att det förelåg ett orsakssamband mellan defekten och den lidna skadan och att det inte styrkts att de skadelidande handlat vårdslöst. Bilka dömdes att utge skadestånd till de skadelidande och Skov förpliktades att ersätta Bilka för detta skadestånd.

17 Sedan Bilka och Skov överklagat domen beslutade Vestre Landsret att, mot denna bakgrund, vilandeförklara målet och hänskjuta följande frågor till domstolen för ett förhandsavgörande:

”1. Utgör direktivet ... hinder för en lagstadgad ordning, enligt vilken en leverantör utan begränsning bär tillverkarens ansvar enligt direktivet?

2. Utgör ovannämnda direktiv hinder för en ordning, enligt vilken leverantören enligt rättspraxis är skyldig att utan begränsning bära tillverkarens i rättspraxis fastställda culpaansvar för produkter med säkerhetsbrister som medfört person- eller saksador för konsumenten?

3. Med hänvisning till

- Ministerrådsprotokollet [nr 1025 av den 25 juli 1985], i vilket följande anges i punkt 2:

'I fråga om tolkningen av artiklarna 3 och 1[3] är rådet och kommissionen eniga om att det inte finns något hinder mot att de enskilda medlemsstaterna i sina nationella lagar inför bestämmelser om ansvar för leverantörer eftersom deras ansvar inte omfattas av direktivet. Det råder vidare enighet om att medlemsstaterna enligt direktivet kan anta bestämmelser om den slutliga inbördes fördelningen av ansvaret mellan flera ansvariga tillverkare (jämför artikel 3) och leverantörer.', och till

- artikel 13 i direktivet, ... ställs följande fråga:

Utgör direktivet hinder för en medlemsstat att i lag reglera leverantörens produktansvar, när leverantören såsom i 4 § tredje stycket första meningen i lag [nr 371] definieras som den som i sin näringsverksamhet satt en produkt i omlopp utan att betraktas som tillverkare enligt den i artikel 3 i direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister angivna definitionen?

4. Utgör direktivet ... hinder för att en medlemsstat inför en lagbestämmelse om produktansvar, enligt vilken leverantören — utan att själv vara tillverkare eller likställd med en tillverkare enligt artikel 3 i direktivet — bär

- tillverkarens produktansvar enligt direktivet, eller

- tillverkarens i rättspraxis fastlagda culpaansvar för de person- och sakskador som vållats konsumenten på grund av produktens säkerhetsbrister?

Ovannämnda lagbestämmelser förutsätter

- a) att leverantören definieras som den som i sin näringsverksamhet sätter en produkt i omlopp utan att betraktas som tillverkare (4 § tredje stycket första meningen i lag nr 371),
  - b) att tillverkaren kan hållas ansvarig och att leverantören därför inte är ansvarig om så inte skulle vara fallet (10 § i lag nr 371),
  - c) att leverantören har regressrätt mot tillverkaren (11 § tredje stycket i lag nr 371).
5. Utgör direktivet ... hinder för att en medlemsstat bibehåller en icke lagstadgad regel som lagts fast i rättspraxis och som utvecklats före direktivets tillkomst, enligt vilken leverantören — utan att själv vara tillverkare eller likställd med en tillverkare enligt artikel 3 i direktivet — bär

- tillverkarens produktansvar enligt direktivet, eller

- tillverkarens i rättspraxis fastlagda culpaansvar för de person- och sakskador som vållats konsumenten på grund av produktens säkerhetsbrister?

Den ovannämnda i rättspraxis fastslagna regeln förutsätter

- a) att leverantören definieras som den som i sin näringsverksamhet sätter en produkt i omlopp utan att betraktas som tillverkare (4 § tredje stycket 1 i lag nr 371),
- b) att tillverkaren kan hållas ansvarig och att leverantören därför inte är ansvarig om så inte skulle vara fallet (10 § i lag nr 371),
- c) att leverantören har regressrätt mot tillverkaren (11 § tredje stycket i lag nr 371)."

Prövning av tolkningsfrågorna

- 18 Den nationella domstolen har ställt dessa frågor, som skall prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida direktivet hindrar en medlemsstat från att reglera leverantörens ansvar på så sätt att leverantören skall bära tillverkarens ansvar.

- 19 Domstolen erinrar i detta sammanhang om att det ansvar som enligt artikel 1 i direktivet åläggs tillverkaren är ett strikt ansvar, vilket uttryckligen anges i direktivets andra skäl. Detta strikta ansvar framgår även av de beviskrav som ställs upp i artikel 4 i nämnda direktiv och som åvilar den skadelidande och av de fall, vilka räknas upp i artikel 7, då tillverkaren inte skall vara ansvarig.
- 20 Den nationella domstolen har frågat dels om direktivet utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören bär det strikta ansvar som införs genom direktivet och som tillskrivs tillverkaren, dels om direktivet utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken tillverkarens culpaansvar överförs på leverantören.
- 21 För att besvara frågorna kommer domstolen att börja med att fastställa omfattningen av den harmonisering som genomförs genom direktivet.

Den grad av harmonisering som uppnås genom direktivet

- 22 I de domar som meddelades den 25 april 2002 i målen C-52/00, kommissionen mot Frankrike (REG 2002, s. I-3827), punkt 16, C-154/00, kommissionen mot Grekland (REG 2002, s. I-3879), punkt 12, och C-183/00, González Sánchez (REG 2002, s. I-3901) punkt 25, slog domstolen fast att det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har vid reglering av skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister uteslutande bestäms av själva direktivet, med hänsyn till dess ordalydelse, syfte och systematik.
- 23 Efter en genomgång av dessa kriterier kom domstolen fram till att man med direktivet, i de frågor som däri behandlas, eftersträvar en fullständig harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar (domarna i de ovannämnda målen, kommissionen mot Frankrike, punkt 24, och kommissionen mot Grekland, punkt 20).

- 24 De skadelidande och den danska regeringen har inom ramen för detta förfarande gjort gällande att direktivet inte genomför en fullständig harmonisering av skadeståndsansvaret för produkter med säkerhetsbrister utan endast av tillverkarens skadeståndsansvar för sådana produkter. Med stöd i artiklarna 1 och 3 i direktivet har de hävdad att detta inte reglerar leverantörens ansvar utan lämnar medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning för att fastställa kretsen av ansvariga.
- 25 I artikel 1 i direktivet föreskrivs ansvar för skador som orsakas av defekter i en produkt. Ansvaret åvilar tillverkaren.
- 26 Begreppen skada, säkerhetsbrist och produkt definieras i artiklarna 9, 6 och 2 i direktivet. Begreppet tillverkare definieras i sin tur i artikel 3 i direktivet. Enligt artikel 3.1 avses med tillverkare den som framställer produkten. Även den som importerar en produkt till gemenskapen skall enligt artikel 3.2 betraktas som tillverkare. När tillverkaren av produkten inte kan identifieras skall varje leverantör av produkten enligt artikel 3.3 betraktas som tillverkare av den, om han inte inom skälig tid meddelar den skadelidande vem den person som levererat produkten till honom är.
- 27 Skälen till att tillskriva tillverkaren ansvaret förklaras i artikel 1 e i motiveringen i förslaget till direktiv (dokument KOM (76) 372 slutlig (EGT C 241, s. 9)), vilket den danska regeringen hänvisat till. Skälen härtill, som hänför sig till artiklarna 1 och 2 i förslaget vilka i oförändrad lydelse i sak blivit artiklarna 1 och 3 i direktivet, kan sammanfattas enligt följande.
- 28 Det medges att möjligheten att göra leverantörens ansvar gällande för produkter med säkerhetsbrister på de villkor som föreskrivs i direktivet skulle underlätta för den skadelidande att vidta rättsliga åtgärder. Denna möjlighet skulle emellertid bli mycket dyrköpt, eftersom alla leverantörer skulle tvingas försäkra sig mot sådana

skadeståndskrav, vilket i sin tur skulle leda till väsentliga prishöjningar på deras varor. En sådan möjlighet skulle vidare medföra en mängd processer, eftersom leverantören kommer att vända sig mot sin egen leverantör och detta bakåt i ledet ända till tillverkaren. Mot bakgrund av att leverantören i merparten av fallen endast säljer en produkt vidare i det skick han köpt in den och att endast tillverkaren kan vidta åtgärder beträffande produktens kvalitet, är det lämpligt att ansvaret för produkter med säkerhetsbrister koncentreras till tillverkaren.

29 Av dessa synpunkter framgår att det var först sedan en avvägning gjorts mellan de olika ekonomiska aktörernas roll i produktions- och distributionskedjan som man valde att, inom ramen för det regelverk som inrättas genom direktivet, i princip ge tillverkaren ansvaret för skador som orsakas av produkter med säkerhetsbrister och endast i särskilt angivna fall göra importören eller leverantören ansvarig.

30 Till skillnad från vad de skadelidande och den danska regeringen påstått reglerar artiklarna 1 och 3 i direktivet således inte endast en tillverkares ansvar för produkter med säkerhetsbrister utan även vem av de olika näringsidkare som deltagit i produktions- och distributionsprocessen som skall bära det ansvar som införs genom direktivet.

Beträffande överföringen av tillverkarens strikta ansvar enligt direktivet på leverantören

31 Genom den första delen av sina frågor önskar den nationella domstolen få klarhet i om direktivet skall tolkas så att det utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören, utan begränsning, bär det strikta ansvar som inrättas genom direktivet och däri tillskrivs tillverkaren.

- 32 Den personkrets mot vilken de skadelidande har rätt att väcka talan enligt direktivet på grund av produkter med säkerhetsbrister definieras i artiklarna 1 och 3 häri (se punkterna 29 och 30 i förevarande dom).
- 33 Eftersom direktivet, såsom påpekats i punkt 23 ovan, eftersträvar en fullständig harmonisering i de frågor som däri behandlas skall den personkrets som fastställs i artiklarna 1 och 3 anses uttömmande reglerad.
- 34 I artikel 3.3 i direktivet föreskrivs ansvar för leverantören endast när tillverkaren av produkten inte kan identifieras. Genom att föreskriva i 10 § i lag nr 371 att leverantören bär ett produktansvar direkt gentemot skadelidande, utvidgade den danske lagstiftaren således den personkrets mot vilken de skadelidande har rätt att väcka talan enligt ansvarsreglerna i direktivet utöver de gränser som fastställs i direktivet.
- 35 Den danska regeringen har gjort gällande att leverantören inte ges ett självständigt ansvar i den nationella lagstiftningen, eftersom han är ansvarig gentemot de skadelidande endast om tillverkaren, mot vilken han har regressrätt, kan göras ansvarig. Leverantörens situation kan således liknas vid ställningen för en person som är solidariskt ansvarig.
- 36 Detta är inte av avgörande betydelse. Det system som inrättas i den nationella lagstiftningen tillskriver nämligen leverantören ett ansvar som gemenskapslagstiftaren ansett omotiverat (se punkt 28 i förevarande dom). Detta system ger dessutom upphov till en ökning av antalet tvister, vilket en direkt talan, som den skadelidande

har möjlighet att väcka mot tillverkaren i enlighet med villkoren i artikel 3 i direktivet, just syftar till att undvika (se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Frankrike, punkt 40, och punkt 28 i förevarande dom).

37 Härav följer att direktivet skall tolkas så att det utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören, utan begränsning, bär tillverkarens ansvar enligt direktivet.

38 Den danska regeringen har emellertid anfört att artikel 13 i direktivet kan utgöra rättslig grund för att utvidga det ansvar som tillverkaren ges i direktivet till att omfatta leverantören. Enligt artikel 13 inverkar direktivet inte på sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsreglerna om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden,

39 Sedan domstolen i domarna i de ovannämnda målen kommissionen mot Frankrike, punkt 21, kommissionen mot Grekland, punkt 17, och González Sánchez punkt 30, gjort en analys av direktivets ordalydelse, syfte och systematik, kom den fram till att artikel 13 i direktivet inte kunde tolkas så att den ger medlemsstaterna möjlighet att behålla ett allmänt system för skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister som skiljer sig från det system som föreskrivs i direktivet.

40 Den danska regeringen önskar att en omprövning görs av denna rättspraxis mot bakgrund av förklaringen i punkt 2 i ministerrådsprotokollet från den 25 juli 1985

att artiklarna 3 och 1[3] inte utgör hinder mot att de enskilda medlemsstaterna i sina nationella lagar inför bestämmelser om mellanhändernas ansvar.

- 41 I den aktuella nationella bestämmelsen, som utvecklats i rättspraxis innan direktivet trädde i kraft och som fastställdes i den lag varigenom direktivet införlivades, föreskrivs att leverantören bär tillverkarens ansvar. För att motivera att denna bestämmelse skall förbli gällande har den danska regeringen även hänvisat till förklaringen i punkt 16 i mötesprotokollet där rådet säger sig "önska att de medlemsstater som nu tillämpar bestämmelser som i konsumentskyddshänseende är mera gynnsamma än de som följer av direktivet inte skall göra bruk av de möjligheter direktivet erbjuder att sänka skyddsnivån".
- 42 Domstolen erinrar härvid inledningsvis om att när en förklaring i ett mötesprotokoll från rådet inte har kommit till uttryck i en sekundärrättsakt kan den inte tillmätas betydelse vid tolkningen av den aktuella bestämmelsen (se bland annat dom av den 26 februari 1991 i mål C-292/89, Antonissen, REG 1991, s. I-745, punkt 18, svensk specialutgåva, volym 6, s. 55, och av den 8 juni 2000 i mål C-375/98, REG 2000, s. I-4243, punkt 26).
- 43 De två förklaringar som den danska regeringen hänvisat till kan inte i strid med textens ordalydelse och systematik motivera en ändring av den personkrets med skadeståndsansvar som fastställs i direktivet. De kan i synnerhet inte åberopas för att ge medlemsstaterna rätt att, utöver de fall som uttömmande räknas upp i artikel 3.3, på leverantören överföra det ansvar som tillverkaren tillskrivs i direktivet.

- 44 Den danska regeringen har påstått att en sådan tolkning skulle medföra att konsumentskyddsnivån sänks i Danmark. Vad gäller detta argument vill domstolen erinra om att en eventuell utvidgning av det ansvar som införs genom direktivet till att gälla leverantörer omfattas av gemenskapslagstiftarens behörighet på vilken det i sådant fall ankommer att ändra berörda bestämmelser.
- 45 Under dessa omständigheter skall den första delen av den nationella domstolens frågor besvaras enligt följande. Direktivet skall tolkas så att det utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören, utöver de fall som uttömmande räknas upp i artikel 3.3, bär det strikta ansvar som inrättas genom direktivet och som tillskrivs tillverkaren.

Beträffande överföringen av tillverkarens culpaansvar på leverantören

- 46 Genom den andra delen av sina frågor önskar den nationella domstolen få klarhet i om direktivet skall tolkas så att det utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören är skyldig att, utan begränsning, bära tillverkarens culpaansvar vid skador som orsakats av en defekt i en produkt.
- 47 Domstolen erinrar om att i domarna i de ovannämnda målen kommissionen mot Frankrike, punkt 22, kommissionen mot Grekland, punkt 18, och González Sánchez, punkt 31, fann domstolen att artikel 13 i direktivet skall tolkas på så sätt att det

genom direktivet införda systemet inte utesluter att man kan tillämpa andra system för ansvar i eller utanför avtalsförhållanden i vilka grunden för ansvaret är en annan, exempelvis skyddet för dolda fel eller culpa.

- 48 Den andra delen av den nationella domstolens frågor skall därför besvaras enligt följande. Direktivet skall tolkas så att det inte utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören är skyldig att, utan begränsning, bära tillverkarens culpaansvar.

Begränsning av domens rättsverkningar i tiden

- 49 För det fall domstolen inte skulle godta den tolkning som de skadelidande och den danska regeringen har förordat har dessa begärt att domstolen skall begränsa rättsverkningarna i tiden av sin dom. Till stöd för sin begäran har de bland annat åberopat de allvarliga konsekvenser som verkan av domstolens dom skulle kunna medföra för rättssäkerheten och de ekonomiska följder som domen kan medföra för skadelidande i ett stort antal tvister om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister som avgjorts slutligt efter det att direktivet trätt i kraft.
- 50 Enligt fast rättspraxis är avsikten med den tolkning som domstolen — i samband med att den utövar sin behörighet enligt artikel 234 EG — ger en gemenskapsrättslig regel, att vid behov förklara och närmare ange denna regels betydelse och räckvidd, såsom den skall förstås eller borde ha förståtts alltifrån den tidpunkt vid vilken den trädde i kraft. Av detta följer att den på detta sätt tolkade regeln kan och skall

tillämpas av domstolen även på rättsförhållanden som har uppstått och grundats före den dom som meddelas avseende begäran om tolkning, om de omständigheter som gör det möjligt att inför de behöriga domstolarna föra en tvist angående tillämpningen av nämnda regel i övrigt har uppfyllts (se, bland annat, dom av den 2 februari 1988 i mål 24/86, Blaizot, REG 1988, s. 379, punkt 27, svensk specialutgåva, volym 4, s. 335, och av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman, REG 1995, s. I-4921, s. 141).

- 51 Det skall erinras om att domstolen endast i undantagsfall, med tillämpning av en i gemenskapens rättsordning ingående allmän rättssäkerhetsprincip, kan begränsa de berördas möjlighet att åberopa den tolkade bestämmelsen i syfte att ifrågasätta rättsförhållanden som etablerats i god tro. För att en sådan begränsning skall kunna komma i fråga skall två kriterier vara uppfyllda, nämligen att de berörda handlat i god tro och att det föreligger en risk för allvarliga störningar (se, bland annat, dom av den 28 september 1994 i mål C-57/93, Vroege, REG 1994, s. I-4541, punkt 21, och av den 12 oktober 2000 i mål C-372/98, Cooke, REG 2000, s. I-8683, punkt 42).
- 52 Domstolen noterar att den danska lagstiftaren i 11§ tredje stycket i lag nr 371 använt sig av systemet med regressrätt, vilket är känt i de flesta rättssystem, och föreskrivit att den leverantör som har utgivit ersättning till en skadelidande för skador som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister träder i den skadelidandes ställe vad gäller krav mot tillverkaren. Den leverantör som bär ansvaret i förhållande till den skadelidande kan därför generellt sett kräva ersättning av tillverkaren på sådana villkor att kraven på rättssäkerhet iakttas.
- 53 Under dessa omständigheter skall de skadelidandes och den danska regeringens yrkande ogillas, då de inte åberopat några ytterligare omständigheter som styrker att förevarande dom medför en risk för allvarliga störningar om dess rättsverkningar i tiden inte begränsas. Det saknas härvid anledning att pröva frågan om en leverantör

skall ha rätt eller inte att vända sig mot en skadelidande som erhållit ersättning, liksom frågan om de berörda handlat i god tro.

Rättegångskostnader

- 54 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister skall tolkas på följande sätt:

- **Direktivet utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören, utöver de fall som uttömmande räknas upp i artikel 3.3 i direktivet, bär det strikta ansvar som inrättas genom direktivet och som tillskrivs tillverkaren.**

- **Direktivet utgör inte hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken leverantören är skyldig att, utan begränsning, bära tillverkarens culpaansvar.**

Underskrifter